

INFORMACIJA O PROJEKTU IZGRADNJE HIDROELEKTRANE BUK BIJELA I NJEGOVOM POTENCIJALNOM UTICAJU NA STANJE OČUVANOSTI MJESTA SVJETSKJE BAŠTINE NACIONALNI PARK DURMITOR

Nacionalni park Durmitor ove godine proslavlja 40 godina statusa mjesta svjetske baštine, odnosno 40 godina od upisa na UNESCO listu. Nacionalni park Durmitor je prema UNESCO ocjeni *nacionalni park koji oduzima dah* formiran djelovanjem glečera, ispresijecan rijekama i podzemnim tokovima, a duž kanjona rijeke Tare, koja ima najdublje klisure u Evropi, guste borove šume su prošarane bistrim jezerima i sadrže širok spektar endemske flore.

Nakon 7 godina, od kada je sprovedena posljednja razmjena informacija o projektu izgradnje HE Buk Bijela između nadležnih organa Bosne i Hercegovine i Crne Gore, u julu 2019. Ministarstvu održivog razvoja i turizma obratilo se Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije Republike Srpske, Bosna i Hercegovina, sa zahtjevom dobijanja saglasnosti Ministarstva održivog razvoja i turizma, u roku ne dužem od 10 dana, u okviru postupka pribavljanje nove ekološke dozvole za postrojenje HE Buk Bijela, na bazi procjene uticaja na životnu sredinu sprovedene u 2012, a sve sa ciljem ispunjenja obaveza utvrđenih Konvencijom o procjeni uticaj na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu-Espoo. Ministarstvo održivog razvoja i turizma je dopisom od 23.07.2019. zatražilo da mu se dostavi Elaborat procjene uticaja na životnu sredinu za projekat izgradnje hidroelektrane Buk Bijela na rijeci Drini sa relevantnom tehničkom dokumentacijom, kako bi se sproveli svi zahtjevi predviđeni Espoo Konvencijom. Tražena dokumentacija nije dostavljena Crnoj Gori ni nakon slanja urgencije Republici Srpskoj, Bosni i Hercegovini, dana 04.11.2019. Rješenje kojim se daje ekološka dozvola izdato je decembra 2019. od strane Ministarstva za prostorno uređenje, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, Bosna i Hercegovina, o kojem Crna Gora nije zvanično obavještena.

Takođe, Crnogorska nacionalna komisija za UNESCO obratila se u junu 2020, prvo nezvanično, a zatim i zvanično putem diplomatskih kanala, Državnoj komisiji Bosne i Hercegovine sa zahtjevom da se nadležnim institucijama dostavi sva relevantna dokumentacija i informacije o ovom projektu, kako bi crnogorska strana mogla da sagleda implikacije projekta na kanjon rijeke Tare, odnosno na Nacionalni park Durmitor. Posebno je naglašeno da bi to trebalo učiniti tim prije što je Bosna i Hercegovina članica UNESCO Komiteta za svjetsku baštinu u aktuelnom sazivu, što bi trebalo da je dodatno obavezuje u ispunjavanju propisanih standarda i procedura. Međutim, odgovor još uvijek nije stigao. U neformalnim kontaktima obaviješteni smo da je izrada odgovora crnogorskoj strani u pripremi, ali se isti ne dostavlja već duže od četiri mjeseca.

Urgencije povodom dostavljanja relevantnih informacija crnogorskoj Nacionalnoj komisiji za UNESCO u nekoliko navrata učinio je i stalni delegat Crne Gore pri UNESCO, ambasador Ivan Ivanišević kroz komunikaciju sa stalnim delegatom Bosne i Hercegovine pri UNESCO, ambasadorom Kemalom Muftićem.

Posebno podsjećamo da je ovaj projekat već bio tema UNESCO Centra za svjetsku baštinu, te da je tim povodom 2005. godine organizovana i savjetodavna misija UNESCO i IUCN, koja je zaključila da bi ovakav projekat bio prijetnja za Nacionalni park Durmitor i rijeku Taru, a zatim je 2007. godine UNESCO Komitet za svjetsku baštinu usvojio Odluku kojom se pozdravlja činjenica da Bosna i Hercegovina, nakon svih sprovedenih aktivnosti, nije dodijelila koncesije nad ovim projektom.

U međuvremenu, na bazi istih medijskih objava, Stalnoj delegaciji Crne Gore pri UNESCO i Stalnoj delegaciji Bosne i Hercegovine pri UNESCO, obratio se UNESCO Centar za svjetsku baštinu sa upitom da se provjere medijski navodi i da iskaže stav po ovom pitanju od strane obje države.

Pismom se posebno podsjeća na već sprovedene aktivnosti i komunikaciju 2005-2007. godine, te se podsjeća da se ovakvom inicijativom krši Konvencija o zaštiti svjetske prirodne i kulturne baštine, konkretno Član 6, stav 3: „Svaka država članica ove Konvencije obavezuje se da neće namjerno preduzimati nikakve mjere koje mogu direktno ili indirektno izazvati direktne posljedice na kulturnu i prirodnu baštinu o kojoj je riječ u članu 1 i 2, a koja se nalazi na teritoriji države članice ove Konvencije“.

Ukoliko bi se navodi sa kojima je crnogorska strana upoznata tek posredno, putem medija, pokazali tačnima, moglo bi se govoriti o postojanju osnova za tvrdnju da je Bosna i Hercegovina, osim kršenja Konvencije o zaštiti svjetske prirodne i kulturne baštine koje je implicirano u pismu UNESCO Centra za svjetsku baštinu, prekršila i ESPOO Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu, koja je u nadležnosti UNECE (Ekonomске komisije Ujedinjenih nacija za Evropu).

Posebno imajući u vidu najnovije medijske navode koji ukazuju da se ubrzano radi na pribavljanju sve neophodne dokumentacije od strane bosansko-hercegovačkih institucija, odnosno da je najavljeno kako će vlasti Republike Srpske već tokom decembra o.g. ili početkom 2021. godine izdati građevinske dozvole, neophodne za početak izgradnje pomenute hidroelektrane, smatra se potrebnim preduzimanje niza koraka kako bi se pribavile potrebne informacije i sprovele konkretne aktivnosti na bilateralnom, ali i na multilateralnom nivou.

U tom smislu, predlaže se da:

1. Ministarstvo vanjskih poslova, posredstvom Ambasade Crne Gore u Sarajevu, uputi urgenciju u odnosu na dopis Crnogorske nacionalne komisije za UNESCO, te zatraži zvanično objašnjenje o planovima, rokovima i toku realizacije projekta izgradnje HE Buk Bijela. Neophodno je da se tim povodom, referiše na prethodnu saradnju sa UNESCO i Odluke Komiteta, kao i iskaže zabrinutost zbog potencijalnih kršenja međunarodnih konvencija u okviru sistema Ujedinjenih nacija – UNESCO i UNECE.

2. Ministarstvo vanjskih poslova, u saradnji sa Crnogorskom nacionalnom komisijom za UNESCO i Ministarstvom održivog razvoja i turizma, posredstvom Stalne delegacije Crne Gore pri UNESCO, dostavi informaciju o preduzetim aktivnostima na planu zaštite mjesta svjetske baštine, sa jasnim određenjem o namjeri da se istraje na zaštiti kompletnog područja zaštićenog dobra. Ukoliko se u razumnom roku ne prime informacije od strane nadležnih institucija Bosne i Hercegovine, predlaže se ponovno obraćanje Ministarstva vanjskih poslova Crne Gore Centru za svjetsku baštinu UNESCO, kojom prilikom bi se zatražila asistencija u postupku pribavljanja relevantnih podataka neophodnih za sve aktivnosti na zaštiti rijeke Tare, njenog kanjona i basena, kao i u krajnjem Nacionalnog parka Durmitor.
3. Ministarstvo održivog razvoja i turizma pripremi obraćanje Implementacionom komitetu Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu – Espoo i Protokola o strateškoj procjeni uticaja na životnu sredinu, u cilju poštovanja obaveza Bosne i Hercegovine koje proizilaze iz Konvencije o procjeni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu – Espoo za projekat izgradnje hidroelektrane Buk Bijela na rijeci Drini.
4. Crnogorska nacionalna komisija za UNESCO, u saradnji sa Stalnom delegacijom Crne Gore pri UNESCO, obavijesti UNESCO i njegova savjetodavna tijela o preduzetim aktivnostima iz tačaka 1, 2 i 3, te da nastavi da prati međunarodnu komunikaciju i razmjenjuje informacije sa svim relevantnim nacionalnim i međunarodnim institucijama.